
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

קווי יסוד: תולדות היהודים בימי הביניים בצל הסהר והצלב - 13124

תאריך עדכון אחרון 25-10-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): אלישבע באומגרטן ומרים פרנקל

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: elisheva.baumgarten@mail.huji.ac.il; mfrenkel@pluto.mscc.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד 11-12

מורי הקורס:
פרופ אלישבע באומגרטן
ד"ר מרים פרנקל

תאור כללי של הקורס:
מבוא לתולדות היהודים בימי- הביניים בארצות האסלאם והנצרות.

מטרות הקורס:
להכשיר את התשתית בידע ובשיטות המחקר לקורסים מתקדמים לתואר הראשון.

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
לקרוא ספרות מחקר בתחום זה בכוחות עצמם.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה מלווה מצגת

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
חיי היהודים בימי הביניים: בצל הצלב והסהר
שיעור - 13124

הפריטים המודגשים - קריאתם חובה.

שיעור 1: ימי הביניים בתולדות העמים ובתולדות ישראל
תדמית התקופה; משמעות השם; בעיות יסוד המיוחדות לתקופה; היסטוריה יהודית-לאומית או תולדות
המיעוטים היהודיים בארצותיהם;

ח"ה בן-ששון, 'ימי הביניים היהודיים - מה הם?' בתוך: הנ"ל, רצף ותמורה, תל-אביב תשמ"ד, עמ' 359
- 378

ב"צ דינור, ישראל בגולה, א/1, ירושלים ותל-אביב תשכ"ב, עמ' ה-יג, ל-נ

ש' בארון, 'הרהורים על הדימוגרפיה ההיסטורית של היהודים בימי קדם ובימי הביניים', בתוך: נתיבי
הגות ותרבות. ספר היובל לי"א טרטקובר, תל-אביב 1970, עמ' 31 - 45.

שיעור 2: מסגרת הזמן הכללית

מפת היישוב היהודי ערב כיבושי האסלאם; היהדות בין נצרות לאסלאם. התפוצה היהודית; נפילת האימפריה הרומית.

י' כ"ץ, 'מקומם של ימי הביניים בתולדות ישראל', בתוך: מ' בר-אשר (עורך), מחקרים במדעי היהדות, ירושלים תשמ"ו, עמ' 209 - 225

ש' בארון, 'גטו ואמנציפציה. האם עלינו לשנות את ההשקפה המסורתית?' בתוך: הנ"ל: ממדיה העולמיים של ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו, עמ' 51 - 61

שיעור 3: בין אסלאם ליהדות: שיח דתות מוצא האסלאם מן הנצרות והיהדות ומה שביניהן; ח"י מוחמד וראשית האסלאם; יחסו של מוחמד אל היהודים.

הקראן, סורה ט: פרשת התשובה, תרגום י"י ריבלין, תל-אביב תשכ"ג, עמ' 183 - 202; תרגום א' רובין, תל אביב 2005: סורה 9, ההצהרה, עמ' 152 - 168.

S.D. Goitein, *A Mediterranean Society, II*, Los Angeles 1970, pp. 380-394

von Grunebaum, 'Eastern Jewry under Islam', *Viator*, II (1971), pp. 365-372

א' גרוסמן, 'יחסי איבה ליהודים על רקע כלכלי וחברתי בח'ליפות המוסלמית במאות התשיעית והעשירית', בתוך: ש' אלמוג (עורך), שנאת ישראל לדורותיה, ירושלים תש"ם, עמ' 193 - 210

מ' כהן, בצל הסהר והצל - היהודים בימי הביניים, חיפה ולוד, תשס"א, עמ' 97 - 127

שיעור 4: מעמד המשפטי והבטחוני של היהודים בארצות האסלאם שינויים במעמד היהודים לאחר התבססות הכיבוש; היהודים תחת עמר והאמ'יים; הח'ליפות העבאסית; מעמד היהודים בספרד האמ'ית ולאחר התפצלות הנסיכויות; יהודי המגרב ומצרים תחת שלטון הפאטמים ונאמניהם; מצרים האיובית והממלוכית; מרכז הח'ליפות ערב הגעת המונגולים; יהודים תחת שלטון הממלוכים; נסיונות מימושם של תנאי החסות; בין מעמד בטחוני למעמד משפטי; שליט והמון.

C. Cahen, 'Dhimma', *Encyclopedia of Islam*, II, 1983, pp. 227-231

E. Ashtor, 'Dhimma', *Encyclopaedia Judaica*, V, pp. 1604-1606

ד' קורקוס, 'לאופי יחסם של שליטי האלמוחדון ליהודים', ציון, לב (תשכ"ז), עמ' 137 - 160

מ' בן ששון, 'לזהותם היהודית של האנוסים. עיון בהשתמדות בתקופת האלמוחדון', פעמים, 42 (1990), עמ' 16 - 37

י' דרורי, 'פני התקופה - א"י במדינה הממלוכית', בתוך: א' כהן (עורך), ההיסטוריה של א"י, ז, עמ' 11 - 58

י' הקר, 'שיטת ה"סורג'ון" והשפעתה על החברה היהודית באימפריה העות'מאנית במאות הט"ו-ה"ז',

שיעור 5: בין נצרות ליהדות - שיח דתות
העמדה התיאולוגית; ועידות הכנסייה; הבולות האפיפיוריות; החוק הקאנוני.

מתי א-ג, כא-כח

ב' בלומנקרנץ, 'הכנסייה הרומית והיהודים', בתוך: ב' רות (עורך), תקופת האופל, תל-אביב תשל"ג,
עמ' 42 - 59

J. Parkes, *The Conflict of the Church and the Synagogue*, New York 1934, pp.
307-344

ק' סטאו, מיעוט בעולם נוכרי, ירושלים תשנ"ז, עמ' 15 - 46

ג' כהן, כעיוור במראה: היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים, ירושלים תשס"ב, עמ' 27 - 92

שיעור 6: מעמדם של היהודים בחוק החילוני בארצות הנצרות
המורשת של החקיקה הרומית; גזירות להגבלות דתיות ולהמרת דת באיטליה, בביזנטיון ובצרפת;
שיעבוד היהודים בקיסרות הרומית הקדושה; אווירת הרחוב והשתקפותה בדרשה ובאמנות התקופה.

א' לינדר, 'החוק הרומי בחקר תולדות עם ישראל', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ו
(תשמ"ד), עמ' 243 - 257

G. Kisch, *The Jews in Medieval Germany*, New York 1970, pp. 129-153

ש' בארון, "מלוא הריבונות האפוסטולית" ו"שעבוד היהודים" בימי הביניים, בתוך: ספר יובל ליצחק
בער במלאת לו שבעים שנה, ירושלים תשכ"א, עמ' 102 - 124 (הנ"ל, ממדיה העולמיים של
ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו)

D. Abulafia, 'The King and the Jews - The Jews in the Ruler's Service', in: C. Cluse
(ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*,
Turnhout 2004, pp. 43-53

F. Lotter, 'The Scope and Effectiveness Imperial Jewry Law in the High Middle Ages',
Jewish History. 4 (1989), pp. 31-58

שיעור 7: ההנהגה המרכזית בארץ ישראל ובבבל
הישיבה בא"י ובבבל; ראשות הגולה וראשי ישיבות; מרחבי ה"רשויות"; השלטון העצמי; פולמוסים
במוסדות ההנהגה המרכזיים; המנהיגים; ביטויים של הנהגה מרכזית במעשה, בסמל ובמיתוס.

ח"ה בן ששון, פרקים בתולדות עם ישראל בימי הביניים, תל-אביב תשי"ח, עמ' 84 - 108

א' גרוסמן, ראשות הגולה בבבל בתקופת הגאונים, ירושלים תשמ"ד, עמ' 45 - 57, 75 - 80, 97 - 99

מ' בן ששון, 'ההנהגה העצמית של היהודים בארצות האסלאם במאות ה-7 עד ה-12', בתוך: א' גרוסמן וי' קפלן (עורכים), קהל ישראל. השלטון העצמי היהודי לדורותיו, כרך ב', ירושלים תשס"ב, עמ' 11 - 55

שיעור 8: צמיחת המרכזים החדשים: מזרח המרכז הבבלי מול המרכז הארץ-ישראלי; עליית המרכזים החדשים בצפון אפריקה, מצרים, ספרד - מיתוסים ומציאות.

ש' אסף, תקופת הגאונים וספרותה, ירושלים תשט"ו, עמ' קב-קי, קכה-קל

G.D. Cohen, 'The Story of the Four Captives*', PAAJR. 29 (1961), pp. 55-131

G.D. Cohen, *The Book of Tradition (Sefer Ha-Qabbalah)*, London 1969, pp. XLIII-L, LVI-LXII
החלק העברי: עמ' 46 - 57

שיעור 9: צמיחת המרכזים החדשים: מערב היהודים באיטליה; עליית המרכזים החדשים בספרד, צרפת ואשכנז - מיתוסים ומציאות

א' גרוסמן, 'הגירת יהודים אל גרמניה והתיישבותם בה במאות ט-יא', בתוך: א' שנאן (עורך), הגירה והתיישבות בישראל ובעמים, ירושלים תשמ"ח, עמ' 109 - 128

א' גראבויס, 'דמותו האגדית של קארל הגדול במקורות העבריים של ימי הביניים', תרביץ, לו (תשכ"ז), עמ' 22 - 58

שיעור 10: מהנהגה מרכזית לקהילה מקומית: צמיחתה של הקהילה היהודית בארצות האסלאם והנצרות רעיונות היסוד של הקהילה; זיקתה לעיר ולקורפורציות העירוניות; מוסדותיה של הקהילה המקומית; הקהילה בארצות האסלאם והנצרות; הנהגות אזוריות.

י' בער, 'היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1 - 41

ח"ה בן ששון, 'מקומה של הקהילה' - העיר בתולדות ישראל', הקהילה היהודית בימי הביניים, ירושלים תשל"ו, עמ' 7 - 23

מ' בן ששון, 'קשרי מגרב-מזרח במאות הט'-הי"א: נאמנות, מחויבות, שותפות', פעמים, 38 (תשמ"ט), עמ' 35 - 48

א' גרוסמן, 'הקהילה היהודית באשכנז במאות ה-10 וה-11', בתוך: א' גרוסמן וי' קפלן (עורכים),

קהל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 57 - 74

א' גראבויס, 'הנהגת הפרנסים בקהילות צפון צרפת במאות ה-11 וה-12', בתוך: א' גרוסמן ו' קפלן (עורכים), קהל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 75 - 84

שיעור 11: הפעילות הכלכלית של היהודים בארצות האסלאם
פרנסות יהודיות "מסורתיות"; מקום היהודים במדינה ובחברה; היהודים במסחר הבין לאומי; הבנקאים היהודים ואצילי הסוחרים; טכניקות מסחריות מתוחכמות; המעבר לריבית והשלכותיו הכלכליות והחברתיות; מחיות היהודים בעיני עצמם ובעיני בני זמנם שאינם יהודים; הא-נומאליה של פרנסות היהודים בימי הביניים, נסיבותיה ומשמעותה לזמנה ולזמנים מאוחרים.

ח"ה בן ששון, פרקים בתולדות היהודים בימי הביניים, תל-אביב תשי"ח, עמ' 54 - 73

מ' גיל, א"י בתקופה המוסלמית הראשונה, א, תל-אביב תשמ"ג, עמ' 184 - 230

J. Fischel, *Jews in the Economic and Political Life of Medieval Islam*, London 1937, pp. 1-37

שיעור 12: הפעילות הכלכלית של היהודים בארצות הנצרות
התמורות בעקבות מסעי הצלב; הצמצום בהיקף הפעילות המסחרית; המעבר לעסקי הלוואה בריבית; המשכונאות; תפקידה של הלוואה בריבית בממלכות הפאודליות; השתלבות במהלכי הכלכלה העולמית במערב אירופה ובמזרח.

מ' טוך, 'כלכלתה של גרמניה במאות ה-13 - 14'; סביבה ומסגרת לפעילות הכלכלית של היהודים', בתוך: נ' גרוס (עורך), יהודים בכלכלה, ירושלים תשמ"ה, עמ' 87 - 95

ח' סולוביצ'יק, הלכה, כלכלה ודימוי עצמי: המשכונאות בימי הביניים, ירושלים תשמ"ה, עמ' 9 - 24

H. Soloveitchik, 'Halakha, Taboo and the Origin of Jewish moneylending in Germany', in: C. Cluse (ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, Turnhout 2004, pp. 295-303

ק' סטואו, מיעוט בעולם נוכרי, ירושלים 1997, עמ' 203 - 222

J. Shatzmiller, *Shylock Reconsidered. Jews, Money Lending and Medieval Society*, Berkeley, Los Angeles, Oxford 1990, pp. 43-99

שיעור 13: אליטות חברתיות ותרבותיות
אריסטוקרטיית חברתיות; חסידות אשכנז; בעלי התוספות; פרשנות המקרא; הישיבות מהטיפוס האירופי.

א' גרוסמן, 'ירושת אבות בהנהגה הרוחנית של קהילות ישראל בימי הביניים המוקדמים', ציון, נ (תשמ"ה), עמ' 189 - 220

א' מרקוס (עורך), דת וחברה במשנתם של חסידי אשכנז, ירושלים תשמ"ז, עמ' 11 - 23, 253 - 278

י' בער, 'המגמה הדתית-החברתית של ספר חסידים', ציון, ג (תרצ"ח), עמ' 1 - 50

ח"ה בן ששון, תולדות עם ישראל בימי הביניים, תל אביב תשכ"ט, עמ' 133 - 140, 143 - 151

א' גרוסמן, חכמי אשכנז הראשונים, ירושלים תשמ"א, עמ' 416 - 440

א"א אורבך, בעלי התוספות, א, ירושלים תש"ם, עמ' 17 - 31

מ' ברויאר, 'לחקר הטיפולוגיה של ישיבות המערב בימי הביניים', בתוך: ע' אטקס וי' שלמון (עורכים), פרקים בתולדות החברה היהודית בימי הביניים ובעת החדשה. מוקדשים לפרופסור יעקב כ"ץ, ירושלים תש"ם, עמ' מה-נה

שיעור 14: היצירה הרוחנית בימי הביניים המוקדמים

הישגיה של תקופת הגאונים; מפעלי הפסיקה המקובצים במזרח ובמערב; המאפיינים של התרבות היהודית-הערבית של ימי הביניים; לשאלת "תור הזהב" של תפוצות מסוימות; המאפיינים התרבותיים של יהודי אירופה עד למסע הצלב הראשון; בין התרבות הנוכרית לתרבות היהודית - דרכי הקליטה והדחייה.

ש' אסף, תקופת הגאונים וספרותה, ירושלים תשט"ו, עמ' קלג-קעט

י' טברסקי, 'ספר משנה תורה לרמב"ם - מגמתו ותפקידיו', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ה'1/ (תשל"ב), עמ' 1 - 22

I. Twersky, 'Aspects of the Social and Cultural History of Provençal Jewry', H.H. Ben Sasson & S. Ettinger (eds.), *Jewish Society Through the Ages*, New York 1971, pp. 185-207

ע' פליישר, 'הרהורים בדבר אופיה של שירת ישראל בספרד', פעמים, 2 (תשל"ט), עמ' 15 - 20

שיעור 15: הקראים והתנועות המשיחיות במזרח

מ' גיל, ארץ ישראל בתקופה המוסלמית הראשונה (634 - 1099), א, תל-אביב תשמ"ג, עמ' 627 - 664

י' ארדר, אבלי ציון הקראים ומגילות קומראן, תל אביב תשס"ד, עמ' 33-98

ח"ה בן ששון, פרקים בתולדות עם ישראל בימי הביניים, תל אביב תשכ"ט, עמ' 156 - 171

א"ז אשכולי, התנועות המשיחיות בישראל, ירושלים תשמ"ח (הדפסה חוזרת), עמ' 93 - 103, 137 - 146

שיעור 16: מקומה של ארץ ישראל בתולדות היהודים בימי הביניים המאוחרים: הלכה ומעשה הישוב היהודי בארץ ישראל וזיקתו לתפוצות; השפעת הכיבושים של הארץ על היישוב ועל מעמדו (עד הכיבוש העות'מאני); מקומה של ארץ ישראל בתודעתם של בני התקופה - יצירה, עליה לרגל ועליה; לשאלת מרכזיותה של א"י בימי הביניים.

י' פראוור (עורך), ההיסטוריה של א"י - כרך ששי; שלטון המוסלמים והצלבנים, ירושלים 1981, עמ' 31 - 37, 130 - 151, 319 - 329, 335 - 351

א' ריינר, 'הקהילה היהודית בשנות הדמדומים של שלטון הצלבנים', בתוך: א' כהן (עורך), ההיסטוריה של א"י - כרך שביעי; שלטון הממלוכים והעות'מאנים, ירושלים 1981, עמ' 59 - 90

שיעור 17: השינויים ביחס הכנסיה כלפי היהודים במאות יב-יג עמדת האפיפיורים הגדולים; אינוקנטיוס הג' והועידה הלאטרנית הרביעית; מדיניותם של הונוריוס הג', גרגוריוס הט' ואינוקנטיוס הד'; חוקי היהודים של הכנסיה.

S. Grayzel, *The Church and the Jews in the XIIIth Century, I*, Philadelphia 1933, pp. 9-83

S. Grayzel, 'The Papal Bull Sicut Judeis', *Studies and Essays in Honor of Abraham A. Neuman*, Philadelphia 1962, pp. 17-32

ק' סטאו, 'שנאת ישראל או אהבת הכנסיה: גישת האפיפיורים ליהודים', בתוך: ש' אלמוג (עורך), שנאת ישראל לדורותיה, ירושלים תש"ם, עמ' 91 - 111

שיעור 18: תמורות בויכוח היהודי-נוצרי בימי הביניים העיליים הספרות התלמודית הופכת לנושא בויכוח; הויכוח נגד התלמוד; ויכוח פאריז; ויכוח ברצלונה; יצירתו של ריימונדוס מארטיני והשלכותיה.

ע' פונקנשטיין, 'התמורות בויכוח הדת שבין היהודים לנוצרים במאה הי"ב', ציון, לג (תשכ"ח), עמ' 125 - 144

י. בער, 'לביקורת הויכוחים של ר' יחיאל מפאריז ושל ר' משה בן נחמן', תרביץ, ב (תרצ"א), עמ' 171 - 184

ג'. כהן, כעיוור במראה. היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים, ירושלים תשס"ב, עמ' 281-323

D. Berger, 'Christian Heresy and Jewish Polemic in the 12th and 13th Centuries', *Harvard Theological Review*, 68 (1975), pp. 287 - 303

שיעור 19: התגבשות הסטרייטיפ של היהודי בדעת הקהל באירופה עלילת הדם והתפתחותה; עלילת לחם הקודש; היהודי והשטן; היהודי באמנות הנוצרית; "הכנסיה מול בית הכנסת"; הסטראוטיפ בספרות.

G. Langmuir, *Toward a Definition of Antisemitism*, Berkeley 1990, pp. 209-236, 263-298

ר' בונפיל, 'היהודים והשטן בתודעה הנוצרית בימי הביניים', בתוך: ש' אלמוג (עורך), *שנאת ישראל לדורותיה*, ירושלים תש"ם, עמ' 113 - 122

שיעור 20: קווים עיקריים לתולדות היהודים באשכנז, צרפת ואנגליה
אשכנז: ייסוד הקהילות הראשונות; גזירות תתנ"ו ובעיית קידוש השם; "תור הזהב" בצל הצלב; בין
תרבות נוכרית לתרבות יהודית - דרכי קליטה ודחייה; גזירות רינדפלייש ב- 1298 ו"ובל האימים";
המגפה השחורה; ההתיישבות מחדש של היהודים בערים הגרמניות; גירוש היהודים במאות ה- 14 וה-
15 וחסול החיים העירוניים בגרמניה; ההגירה לאיטליה ולמזרח אירופה.
צרפת: ההגירה מהדרום לצפון; רש"י ובית מדרשו; עלילת בלוא; גירוש ראשון ב- 1181; לואי הקדוש
והיהודים; גירוש שני 1306; התיישבות מחדש עד הגירוש האחרון 1394
אנגליה: ההתיישבות אחרי 1066; היסוד התרבותי הצרפתי; הפריחה במאה הי"ב; אהרן מלינקולן;
הניסיון לתקן את מצב היהודים וכשלונו; גירוש היהודים ב- 1290; השנאה ליהודים אחרי הגירוש;
צ'וסר.

י' בער, 'גזירת תתנ"ו', ספר אסף, ירושלים תשי"ג, עמ' 126 - 140

ר' חזן, מסע הצלב הראשון והיהודים, ירושלים 2000, עמ' 15 - 45

מ' ברויאר, "'המוות השחור" ושנאת ישראל', בתוך: ש' אלמוג (עורך), *שנאת ישראל לדורותיה*, ירושלים
תש"ם, עמ' 159 - 171

מ' ברויאר, 'פרולוג: ימי הביניים היהודיים', בתוך: מ' ברויאר ומ' גרץ (עורכים), *תולדות יהודי גרמניה
בעת החדשה*, ירושלים תשס"א, כרך א', עמ' 27 - 57

ש' שוורצפוקס, יהודי צרפת בימי הביניים, תל אביב 2001, עמ' 175 - 178, 199 - 222, 242 -
264, 280 - 311

ר' סטייסי, 'יהדות אנגליה ובעיית הגירוש', בתוך: ד' כ"ץ וי' קפלן (עורכים), *גירוש ושיבה. יהודי אנגליה
בחילופי הזמנים*, ירושלים תשנ"ד, עמ' 9 - 25

שיעור 21: יהדות ספרד בתקופת הרקונקיסטה
הרקונקיסטה הראשונה; מדיניות השרים הנוצרים בתקופת הכיבושים; בין התקופה הראשונה והשנייה
של הרקונקיסטה; היהודים כגורם פוליטי-קולוניאטורי; יחסם ליהודים של המלכים הכובשים הגדולים;
אלפונסו העשירי מלך קאסטיליה ויעקב הראשון מלך אראגוניה.

י' בער, *תולדות היהודים בספרד הנוצרית*, מהדורה שנייה מתוקנת ומורחבת, תל-אביב 1965, עמ' 45 -
106, 96 - 90, 82 - 77, 65 - 64

ח' ביינארט, 'דמותה של החצרנות היהודית בספרד הנוצרית', בתוך: קבוצות עלית ושכבות מנהיגות
בתולדות ישראל ובתולדות העמים, ירושלים תשכ"ז, עמ' 55 - 71

שיעור 22: יהדות ספרד בין גזירות קנ"א לגירוש 1492
גזירות קנ"א בקאסטיליה ובאראגון; בעיית האנוסים; תקנות ואליאדוליד מ-1412; ויכוח טורטוסה
ותוצאותיו; כינוס באי כוח הקהילות מקאסטיליה ב-1432; הוויכוח סביב בעיית האנוסים; עליית
המלכים הקאתולים והקמת האינקוויזיציה; מדיניות המלכים הקאתולים כלפי היהודים; הגירוש
ותוצאותיו; גירוש פורטוגל וגזירת השמד.

י' בער, תולדות היהודים בספרד הנוצרית, עמ' 284 - 318, 323 - 358, 364 - 390, 401 - 413,
444 - 474

ח' בינארט, 'השמד הגדול. בעיית האנוסים וגורלם במאה הט"ו', בתוך: ח' בינארט (עורך), מורשת
ספרד, ירושלים תשנ"ב, עמ' 280 - 308

ח' בינארט, 'גירוש ספרד - גורמים ותוצאות', שם, 384 - 407

שיעור 23: עולמם הפנימי של יהודי ספרד בימי הביניים
המתח החברתי והאידיאולוגי בספרד הנוצרית; בין ראצינאליזם דתי ואוורואיזם; צמיחת הקבלה.

י' בער, תולדות היהודים בספרד הנוצרית, עמ' 53 - 64, 141 - 148, 154 - 165

מ' אידל, 'המחשבה היהודית בספרד של ימי הביניים', בתוך: ח' בינארט (עורך), מורשת ספרד,
ירושלים תשנ"ב, עמ' 207 - 223

י' תא-שמע, 'הלכה, קבלה ופילוסופיה בספרד הנוצרית - לביקורת ספר "תולדות היהודים בספרד
הנוצרית", שנתון המשפט העברי, יח-יט (תשנ"ב-תשנ"ה), עמ' 479 - 495

א' גרוסמן, 'יצירתם ההלכתית של חכמי ספרד', בתוך: ח' בינארט (עורך), מורשת ספרד, ירושלים
תשנ"ב, עמ' 150 - 173

שיעור 24: יהדות האימפריה העות'מנית
מגורשי ספרד: קליטתם, התארגנותם, פעילותם החברתית והרוחנית; הישוב בא"י.

ח"ה בן-ששון, 'דור גולי ספרד על עצמו', בתוך: הנ"ל, רצף ותמורה, תל-אביב תשמ"ד, עמ' 198 -
238, 445 - 468

ח' גרבר, 'יהודי האימפריה העות'מנית במאות ה-16 - 17', כלכלה וחברה, ירושלים תשמ"ג, עמ' 9 -
76

י' הקר, "'הרבנות הראשית" באימפריה העות'מנית במאות הט"ו והט"ז', ציון, מט (תשמ"ד), עמ' 225 -
255

י' הקר, 'יוצאי ספרד באימפריה העות'מנית במאה הט"ז - קהילה וחברה', בתוך: ח' בינארט (עורך),
מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב, עמ' 460 - 478

שיעור 25: היהדות בעולם הרפורמציה והקונטרה-רפורמציה
(היהודים בגרמניה ואיטליה)

לותר והיהודים; מצב היהודים בארצות הרפורמציה; הקונטרה-רפורמציה והשפעתה על מעמד היהודים; יהדות איטליה בתקופת הרנסאנס ובשלהי ימי הביניים.

ח"ה בן ששון, תולדות עם ישראל בימי הביניים, תל אביב תשכ"ט, עמ' 249 - 255

מ' ברויאר, 'פרולוג: ימי הביניים היהודיים', בתוך: מ' ברויאר ומ' גרץ (עורכים), תולדות יהודי גרמניה בעת החדשה, כרך א', ירושלים תשס"א, עמ' 62 - 78

ר' בונפיל, 'הקהילה היהודית באיטליה בתקופת הרנסאנס', בתוך: א' גרוסמן וי' קפלן (עורכים), קהל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 197 - 220

ר' בונפיל, 'היהודים הספרדים והפורטוגלים באיטליה', בתוך: ח' בינארט (עורך), מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב, עמ' 543 - 561

B. Ravid, 'From Geographical Realia to Historiographical Symbol: The Odyssey of the World Ghetto', D.B. Ruderman ed., *Essential Papers on Jewish Culture in Renaissance and Baroque Italy*, New York/London 1992, pp. 373 - 385

שיעור 26: היהודים בשלהי ימי הביניים: יהדות מזרח אירופה

הישוב היהודי בפולין-ליטא; חלקם של היהודים בקולוניזציה של אוקראינה; הארנדה; מעמד היהודים בפולין-ליטא; גזירות ת"ח ות"ט.

י' היילפרין, 'קורות היהודים במזרחה של אירופה מימים ראשונים ועד חלוקת פולין', בתוך: י' היילפרין, יהודים ויהדות במזרח-אירופה, ירושלים תשכ"ט, עמ' 9 - 30

ש' אטינגר, 'חלקם של היהודים בקולוניזציה של אוקראינה (1569 - 1648)', ציון, כא (תשט"ז), עמ' 107 - 142

שיעור 27: היהודים במערב אירופה בשלהי ימי הביניים (הולנד, צרפת, אנגליה)
האנוסים החוזרים ליהדות; קהילות הספרדים במערב אירופה במאות 16 - 17.

י' קפלן, 'הקהילה הפורטוגלית באמסטרדם במאה הי"ז: בין מסורת לשינוי', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ז/6 (תשמ"ו), עמ' 161 - 181

י' קפלן, הפזורה הספרדית המערבית, תל אביב תשנ"ה, 42 - 134

י"י ישראל, 'תרומתה של היהדות הספרדית לחיי הכלכלה ולקולוניזציה באירופה ובעולם החדש (המאות הט"ז - הי"ח)', בתוך: ח' בינארט (עורך), מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב, עמ' 664 - 693

בצל הסהר והצלב- חיי היהודים בימי הביניים בארצות האסלאם ובאירופה הנוצרית
סילבוס לשנת הלימודים 2015/16

19.10 (ב'): ימי הביניים: בין מה למה? מה הם ימי הביניים היהודיים? (אלישבע)
היסטוריה ותיקוף; היסטוריה יהודית? תדמית התקופה; משמעות השם; בעיות יסוד המיוחדות לתקופה.

ח"ה בן-ששון, 'ימי הביניים היהודיים - מה הם?' בתוך: הנ"ל, רצף ותמורה, תל-אביב תשמ"ד, עמ'
378-359.

י' כ"ץ, 'מקומם של ימי הביניים בתולדות ישראל', בתוך: מ' בר-אשר (עורך), מחקרים במדעי היהדות,
ירושלים תשמ"ו, עמ' 209 - 225

ש' בארון, 'גטו ואמנציפציה. האם עלינו לשנות את ההשקפה המסורתית?' בתוך: הנ"ל: ממדיה
העולמיים של ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו, עמ' 51 - 61

Marina Rustow and Elisheva Baumgarten, "Comparative Medieval Perspectives,"
In The Bloomsbury Companion to Jewish History (London, 2014).

21.10(ד'): מסגרות המקום (מרים)

יהודים וגאוגרפיה; מפת היישובים היהודיים בשלהי העת העתיקה; נפילת האימפריה הרומית; כיבושי
האסלאם; העולם החדש ומיקומם של היהודים בו.

Peter Brown, *The World of Late Antiquity*, London 1971, Chapter XIV, pp. 172-187.
שלמה נאמן, כיצד צמחה תרבות המערב? מבט על ההיסטוריה של ימי הביניים, תל אביב 1981, עמ'
22-39.

אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערבים, תל אביב 1996, עמ' 49-73.
ש' בארון, 'הרהורים על הדימוגרפיה ההיסטורית של היהודים בימי קדם ובימי הביניים', בתוך: נתיבי
הגות ותרבות. ספר היובל לי"א טרטקובר, תל-אביב 1970, עמ' 31 - 45.

26.10 (ב'): העולם היהודי בעקבות כיבושי האסלאם (מרים)

עלייתו והתגבשותו של עולם האסלאם; המרכז הבבלי מול המרכז הארץ-ישראלי; עליית המרכזים
החדשים בצפון אפריקה, מצרים וספרד - מיתוסים ומציאות.

אלברט חוראני, הסטוריה של העמים הערביים, תל אביב 1996, עמ' 61-91.
ירחמיאל ברודי, צוהר לספרות הגאונים, תל אביב 1998, עמ' 13-43 (פרק ראשון).
משה גיל, ארץ ישראל בתקופה המוסלמית הראשונה (634-1099), תל-אביב תשמ"ג, כרך ראשון, עמ'
451-405.

א' גרוסמן, ראשות הגולה בבבל בתקופת הגאונים, ירושלים תשמ"ד, עמ' 45 - 57, 75 - 80, 97 -
99.

G.D. Cohen, *The Book of Tradition (Sefer Ha-Qabbalah)*, London 1969, pp. XLIII-L,
LVI-LXII עמ': החלק העברי LVI-LXII

G.D. Cohen, 'The Story of the Four Captives*', PAAJR. 29 (1961), pp. 55-131

28.10(ד'): צמיחת המרכזים החדשים במערב (אלישבע)

היהודים באיטליה; עליית המרכזים החדשים בספרד, צרפת ואשכנז - מיתוסים ומציאות.
א' גרוסמן, 'הגירת יהודים אל גרמניה והתיישבותם בה במאות ט"א', בתוך: א' שנאן (עורך), יצחק חן
ואורה לימור (עורכים), לידתה של אירופה, האוניברסיטה הפתוחה, תשס"ג.

א' גראבויס, 'דמותו האגדית של קארל הגדול במקורות העבריים של ימי הביניים', תרביץ, לו (תשכ"ז), עמ' 22 - 58

Joshua Holo, *Byzantine Jewry in the Mediterranean Economy* (Cambridge, 2009).

Julia H.M.Smith, *Europe after Rome* (Oxford, 2005), 253-292

Rosamond McKitterick, *The Early Middle Ages* (Cambridge, 2001), 1-20.

11.2(ב'): בין נצרות ליהדות - שיח דתות (ישראל יובל)

העמדה התיאולוגית; ועידות הכנסייה; הבולות האפיפיוריות; החוק הקאנוני.

מתי א-ג, כא-כח.

J. Parkes, *The Conflict of the Church and the Synagogue*, New York 1934, pp.

307-344.

ק' סטאו, מיעוט בעולם נוכרי, ירושלים תשנ"ז, עמ' 15 - 46.

ג' כהן, כעיוור במראה: היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים, ירושלים תשס"ב, עמ' 27 - 92.

11.4(ד'): בין אסלאם ליהדות - שיח דתות (מרים)

קווי הדמיון ונקודות השוני, שתי דתות אברהמיות, הסברים אפשריים למקור הדמיון.

מייקל קוק, מוחמד, ירושלים תשנ"ג, פרק 2, עמ' 21-31.

יצחק גולדציהר, הרצאות על האיסלאם, 9-19, 26-29.

אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערביים, עמ' 81-91.

11.9 (ב'): הפולמוס הדתי בין היהדות לנצרות (אלישבע)

הספרות התלמודית הופכת לנושא בויכוח; הויכוח נגד התלמוד; ויכוח פאריז; ויכוח ברצלונה; יצירתו של

ריימונדוס מארטיני והשלכותיה.

ע' פונקנשטיין, 'התמורות בויכוח הדת שבין היהודים לנוצרים במאה הי"ב', ציון, לג (תשכ"ח), עמ' 125

- 144

י. בער, 'לביקורת הויכוחים של ר' יחיאל מפאריז ושל ר' משה בן נחמן', תרביץ, ב (תרצ"א), עמ' 171

- 184

ג'. כהן, כעיוור במראה. היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים, ירושלים תשס"ב, עמ' 281-323

D. Berger, 'Christian Heresy and Jewish Polemic in the 12th and 13th Centuries',

Harvard Theological Review, 68 (1975), pp. 287 - 303

11.11 (ד'): הפולמוס בין היהדות לאסלאם (מרים גולדשטיין)

מה הוא פולמוס דתי ולמי הוא נועד? מקומו של הפולמוס בתרבות האסלאמית; אבן חזם אלאנדלוסי,

סמואל אלמגרי, סיפורי הנזיר בחירא.

חיה לצרוס יפה, עולמות שזורים; ביקורת המקרא המוסלמית בימי הביניים, ירושלים 1998, עמ'

13-60.

ברנרד לואיס, היהודים בעולם האסלאם, ירושלים 1996, עמ' 64-98 (פרק שני).

- 16.11 (ב') מעמד המשפטי של היהודים בארצות האסלאם
אנשי ספר ובני חסות; מתפיסה דתית למעמד משפטי; שיטת החסות: עקרונות ומציאות.
מרק כהן, בצל הסהר והצלב, חיפה 2001, עמ' 97-127
C. Cahen, 'Dhimma', *Encyclopedia of Islam*, II, 1983, pp. 227-231.
Gustav Von Grunebaum, 'Eastern Jewry under Islam', *Viator*, II (1971), pp. 365-372.
ברנרד לואיס, היהודים בארצות האסלאם, ירושלים 1996, עמ' 63-11 (פרק ראשון).
- 18.11 (ד') מעמד של היהודים בארצות הנצרות והשינויים ביחס הכנסייה כלפי היהודים במאות יב-יג
המורשת של החקיקה הרומית; גזירות להגבלות דתיות ולהמרת דת באיטליה, בביזנטיון ובצרפת;
שיעבוד היהודים בקיסרות הרומית הקדושה; אווירת הרחוב והשתקפותה בדרשה ובאמנות התקופה.
עמדת האפיפיורים הגדולים; אינוקנטיוס הג' והועידה הלאטרנית הרביעית; מדיניותם של הונוריוס הג',
גרגוריוס הט' ואינוקנטיוס הד'; חוקי היהודים של הכנסייה.
- א' לינדר, 'החוק הרומי בחקר תולדות עם ישראל', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים,
(תשמ"ד), עמ' 243-257.
ש' בארון, "מלוא הריבונות האפוסטולית" ו"שעבוד היהודים" בימי הביניים', בתוך: ספר יובל ליצחק
בער במלאת לו שבעים שנה, ירושלים תשכ"א, עמ' 102 - 124 (eq&); הנ"ל, ממדיה העולמיים של
ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו).
- D. Abulafia, 'The King and the Jews - The Jews in the Ruler's Service', in: C. Cluse
(ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, Turnhout
2004, pp. 43-53
F. Lotter, 'The Scope and Effectiveness Imperial Jewry Law in the High Middle Ages',
Jewish History. 4 (1989), pp. 31-58
S. Grayzel, *The Church and the Jews in the XIIIth Century*, I, Philadelphia 1933, pp.
9-83
Guido Kisch, *The Jews in Medieval Germany A Study of Their Legal and Social
Status* : New York 1970, pp. 129-153.
S. Grayzel, 'The Papal Bull Sicut Judeis', *Studies and Essays in Honor of Abraham A.
Neuman*, Philadelphia 1962, pp. 17-32
ק' סטאו, 'שנאת ישראל או אהבת הכנסייה: גישת האפיפיורים ליהודים', בתוך: ש' אלמוג (עורך), שנאת
ישראל לדורותיה, ירושלים תש"ם, עמ' 91 - 111.
- 23.11 (ב') צמיחתה של הקהילה היהודית בארצות האסלאם ומוסדותיה (מרים) .
רעיונות היסוד של הקהילה; מוסדות הקהילה המקומית; הנהגות אזוריות.
- י' בער, 'היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1 - 41.
ח"ה בן ששון, 'מקומה של הקהילה' - העיר בתולדות ישראל', הקהילה היהודית בימי הביניים, ירושלים
תשל"ו, עמ' 7 - 23.
ש"ד גויטיין, חברה ים-תיכונית, תל אביב 2005, עמ' 109-168.
מ' בן ששון, 'קשרי מגרב-מזרח במאות הט'-הי"א: נאמנות, מחויבות, שותפות', פעמים, 38 (תשמ"ט),
עמ' 35 - 48.
מ' בן ששון, 'ההנהגה העצמית של היהודים בארצות האסלאם במאות ה-7 עד ה-12', בתוך: א'
גרוסמן ו' קפלן (עורכים), קהל ישראל. השלטון העצמי היהודי לדורותיו, כרך ב', ירושלים תשס"ב, עמ'
11 - 55.

- 25.11 (ד') כלכלת היהודים בארצות האסלאם (מרים)
מעובדי אדמה לסוחרים; היהודים במסחר הבין לאומי; הדרך היהודית להודו; טכניקות מסחריות
מתוחכמות; מעמדו החברתי של הסוחר; בנקאות; בעלי מלאכה. גיוון כלכלי.
- ש"ד גויטיין, " מסחר היהודים בים התיכון בתחילת המאה האחת עשרה", תרביץ לו' (תשכ"ז), עמ' 366
ואילך; לז' (תשכ"ח), עמ' 48 ואילך.
S. D Goitein and M. A Friedman, *India Traders of the Middle Ages; Documents from
the Cairo Geniza*, Leiden-Boston 2008, pp. 3-25.
- J. Fischel, *Jews in the Economic and Political Life of Medieval Islam*, London 1937,
pp. 1-37
- (התאריך האחרון למסירת דו"ח הקריאה . פרסום משוב ראשון)
30.11 (ב') הקהילה ומוסדותיה בארצות הנצרות
י' בער, 'היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1 - 41
א' גרוסמן, 'הקהילה היהודית באשכנז במאות ה- 10 וה- 11', בתוך: א' גרוסמן וי' קפלן (עורכים),
קהל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 57 - 74
א' גראבוים, 'הנהגת הפרנסים בקהילות צפון צרפת במאות ה- 11 וה- 12', בתוך: א' גרוסמן וי' קפלן
(עורכים), קהל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 75 - 84
Katrin Kogman Appel, *A Mahzor from Worms*, Cambridge, 2012, ch. 2
- 12.2 (ד') הפעילות הכלכלית של היהודים בארצות הנצרות (אלישבע)
מסחר היהודים; התמורות בעקבות מסעי הצלב; הצמצום בהיקף הפעילות המסחרית; המעבר לעסקי
הלוואה בריבית; המשכונאות; תפקידה של ההלוואה בריבית בממלכות הפאודליות; השתלבות במהלכי
הכלכלה העולמית במערב אירופה ובמזרח; הבנקאים היהודים ואצילי הסוחרים; האנומאליה של
פרנסות היהודים בימי הביניים, נסיבותיה ומשמעותה לזמנה ולזמנים מאוחרים.
- מ' טוך, 'כלכלתה של גרמניה במאות ה- 13 - 14; סביבה ומסגרת לפעילות הכלכלית של היהודים',
בתוך: נ' גרוס (עורך), יהודים בכלכלה, ירושלים תשמ"ה, עמ' 87 - 95
ח' סולוביצ'יק, הלכה, כלכלה ודימוי עצמי: המשכונאות בימי הביניים, ירושלים תשמ"ה, עמ' 9 - 24
H. Soloveitchik, 'Halakha, Taboo and the Origin of Jewish moneylending in
Germany', in: C. Cluse (ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to
Fifteenth Centuries)*, Turnhout 2004, pp. 295-303
ק' סטאו, מיעוט בעולם נוכרי, ירושלים 1997, עמ' 203 - 222
J. Shatzmiller, *Shylock Reconsidered. Jews, Money Lending and Medieval Society*,
Berkeley, Los Angeles, Oxford 1990, pp. 43-99
Michael Toch, *The Economic History of European Jews*, Leiden 2013, 177-239
Joseph Shatzmiller, *Cultural Exchange. Jews, Christians and Art in the Medieval
Marketplace*, Princeton 2013, 7-21, 22-44
- 12.7 (ב') מסעי הצלב (איריס שגריר)
איריס שגריר, מסעי הצלב, היסטוריה והיסטוריוגרפיה, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, 2014
- 12.9 (ד') השפעתם של מסעי הצלב על חיי היהודים באירופה (אלישבע)
ר' חזן, מסע הצלב הראשון והיהודים, ירושלים 2000, עמ' 15 - 45.
ישראל יובל, שני גויים בבטן, תל אביב 2000, 108-150.

- 14.12 הצלבנים במזרח והשפעתם על חיי היהודים בו (מרים)
איריס שגיר, מסעי הצלב, היסטוריה והיסטוריוגרפיה, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, 2014, עמ' 203-248; 306-309.
- יהושע פראוור, תולדות היהודים בממלכת הצלבנים, ירושלים, יד בן צבי, 2000, עמ' 244-272
- 16.12 (ד') : היהודים בספרד הנוצרית (יוסף קפלן)
- 21.12 (ב') כליו של ההיסטוריון: המקורות שבעזרתם נכתבה ונכתבת ההיסטוריה של יהודי ארצות האסלאם (מרים)
- ש.ד. גויטיין, חברה ים תיכונית, תל אביב 2005, עמ' 35-58.
- 23.12 (ד') המקורות שבעזרתם נכתבה ונכתבת ההיסטוריה של יהודי אירופה הנוצרית (אלישבע)
- 28.12 (ב') יהודים במרחב האורבאני באירופה (אלישבע)
- Elisheva Baumgarten, "Daily Commodities and Religious Identity", *Studies in Church History* 50 (2014) 97-121
- Alfred Haverkamp, "Jewish and Urban Life: Bonds and Relationships", *The Jewish of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, pp 55-67.
- C. Phillip E. Nothhaft and Justine Isserles, "Calendars Beyond Borders: Exchange of Calendrical Knowledge Between Jews and Christians in Medieval Europe (12th-15th Century)," *Medieval Encounters* 20 (2014): 1-37.
- 30.12 (ד') יהודים במרחב האורבני בארצות האסלאם (מרים)
- S. D. Goitein, *A Mediterranean Society, The Jewish Communities of the Arab World As Portrayed in the Documents of the Cairo Geniza*, Berkeley 1983, vol. IV, pp. 1-46 (chap. XI A 1)
- מרק ר' כהן, בצל הסהר והצלב, היהודים בימי הביניים, חיפה 2001, עמ' 188-198.
(משוב שני)
- 1.2016.4 (ב') משפחה ומגדר באשכנז בימי הביניים (אלישבע)
- מקומו של התא המשפחתי בחברה, בין הורים לילדים, נשים ואמהות, בין אבות לילדיהם, נישואים וגירושים, עגינות ואלמנות.
- אברהם גרוסמן, חסידות ומורדות- נשים יהודיות באירופה בימי הביניים, ירושלים תשס"א, 173-88, 398-458 (פרקים 4, 11).
- שמחה גולדין, "המושג 'משפחה' אצל יהודי צפון צרפת וגרמניה בימי הביניים", בתוך: מ' אליאב פלדון וי' חן (עורכים), נשים, זקנים וטף, ירושלים 2001, עמ' 45-55.
- א' מרקוס, טקסי ילדות, ירושלים תשנ"ח, עמ' 106-141 (פרק חמישי).
- 1.6 (ד') משפחה ומגדר בארצות האסלאם (מרים)
- המשפחה המורחבת והתא המשפחתי הגרעיני, נישואין ואהבה? פוליגמיה, אמהות ואבהות, ילדים ומתבגרים, בין אחים ואחיות, עבדים ושפחות, כיבוד הורים.
- ש"ד גויטיין, חברה ים תיכונית, תל אביב 2005, עמ' 409-534.
- מרים פרנקל, "שאון גלי נעורים; על התבגרות ומתבגרים בחברה היהודית בארצות האסלאם בימי הביניים", זמנים- רבעון להיסטוריה, גליון מספר 102, אביב 2008, עמ' 8-17.
- Miriam Frenkel, "Slavery in Jewish Medieval Society under Islam - A Gendered perspective", in: M. Morgenstern, C. Boudignon, C. Tietz (eds.), *Maennlich und Weiblichsch uf Er Sie*, Goettingen 2011, pp. 249-260.
- אברהם גרוסמן, חסידות ומורדות- נשים יהודיות באירופה בימי הביניים, ירושלים תשס"א, עמ' 63-87

(פרק שני).

מ"ע פרידמן, "ההלכה כעדות לחיי המין אצל היהודים שבארצות האסלאם בימי הביניים - כיסוי הפנים ונישואי מתעה", פעמים 45 (1990), עמ' 98-107.

11.1 (ב') עלילות דם וגירושים באירופה

י' בער, 'גזירת תתנ"ו', ספר אסף, ירושלים תשי"ג, עמ' 126 - 140

מ' ברויאר, "המוות השחור" ושנאת ישראל, בתוך: ש' אלמוג (עורך), שנאת ישראל לדורותיה, ירושלים תש"ם, עמ' 159 - 171

ישראל יובל, שני גויים בבטנך, ירושלים, תשס"א, 218-151

Jörg R. Müller, "Erez gezerah - "Land of Persecution": Pogroms against the Jews in the Regnum Teutonicum from c. 1280-1350." In *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, ed. Christoph Cluse, 245-60. Brepols, 2004.

ר' סטייסי, 'הדות אנגליה ובעיית הגירוש', בתוך: ד' כ"ץ וי' קפלן (עורכים), גירוש ושיבה. יהודי אנגליה בחילופי הזמנים, ירושלים תשנ"ד, עמ' 9 - 25

G. Langmuir, *Toward a Definition of Antisemitism*, Berkeley 1990, pp. 209-236, 263-298

חיים סולוביצקי, "בין חבל ערב לחבל אדום" בתוך קידוש החיים וחירוף הנפש בעריכת י' גפני וא רביצקי, ירושלים תשנ"ד, 152-149

13.1 (ד') מקרי שמד בארצות האסלאם (מרים)

מ' בן ששון, 'לזהותם היהודית של האנוסים. עיון בהשתמדות בתקופת האלמוחדון', פעמים, 42 (1990), עמ' 16 - 37

א' שלוסברג, "יחסו של ר' מימון, אבי הרמב"ם לאסלאם ולשמדותיו", ספונות כ', תשנ"א, עמ' 95-107.

מ"ע פרידמן, הרמב"ם, המשיח בתימן והשמד, ירושלים תשס"ב, עמ' 9-49; 84-125.

18.1 (ב') תרבות חומרית באירופה (אלישבע)

Irvin Resnick, *Dietary Laws in Medieval Christian-Jewish Polemics: A Survey*
<http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/scjr>

20.1 (ד') תרבות חומרית בארצות האסלאם

S. D. Goitein, *A Mediterranean Society, The Jewish Communities of the Arab World As Portrayed in the Documents of the Cairo Geniza*, Berkeley 1983, vol. IV, pp. 226-260

סיכום (מרים ואלישבע)

תאריך אחרון למסירת מבחן הבית: 15.2.2016

חומר לקריאה נוספת:

רשום בסילבוס

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 80 %

הרצאה 0 %

השתתפות 20 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

-